

Aurelia Lăpușan

Cristian Obrejean

Dan Moisescu

un reper în folcloristica românească

ISSN

Aurelia Lăpușan

Cristian Obrejean

Dan Moisesescu

un reper în folcloristica românească

ISSN

caseta

Cuvânt de întâmpinare

Prof. Doina Voivozeanu

Această carte s-a născut dintr-un mai amplu proiect al Consiliului Județean Constanța menit să omagieze personalitățile culturale dobrogene, făcând, totodată, cunoscute meritele acestora în viața provinciei. Este necesar a recunoaște și a prețui munca și râvna înaintașilor noștri, așa cum - apreciind importanța folclorului și iubind muzica și dansul popular dobrogian -, s-a considerat că este o datorie de onoare ca ele să fie transmise generațiilor tinere. Numai cunoscând și urmând exemplul celor care au fost, interpreții de astăzi își pot desăvârși identitatea și respectul față de valorile morale ale poporului român.

Centrul Cultural Județean Constanța "Teodor Burada" susține, de la înființarea sa, o manifestare artistică de dimensiuni naționale dedicată compozitorului, dirijorului, folcloristului Dan Moisescu, cu legături multiple în Dobrogea.

Se cuvenea astfel să facem cunoscute opera și activitatea acestei personalități artistice care de peste

jumătate de secol este un adevărat recuperator al zestrei populare imateriale a României.

Nu este de neglijat faptul că Dan Moisescu a fost câțiva ani chiar salariatul instituției noastre, personalitate culturală dinamică, care a descoperit, valorificat și promovat creația populară.

Tinerii interpreți care urcă pe scena de la Topalu fac cunoștință cu tradiții și obiceiuri din trecut și prezent, din diversele zone ale țării pe care le reprezintă. Dar despre cel care a dat numele festivalului, ca să înțeleagă că trebuie să fie demni și mândri de logo-ul imprimat pe diploma lor, știu prea puțin.

Păstrarea entității naționale este una din îndatoririle noastre ca români, ca oameni ai acestor locuri, dar mai ales ca formatori, cu atât mai mult cu cât societatea contemporană, prin mijloacele ei tehnice, poate pune în umbră tradiția și bunul gust.

Cu aceste gânduri lansăm lucrarea Dan Moisescu – o viață dedicată folclorului românesc.

Recuperând memoria unui mare artist

Conf. univ. dr. Aurelia Lăpușan

Când am plecat pe urmele lui Dan Moisescu să-i recuperăm memoria, am crezut că este una dintre cele mai ușoare întreprinderi monografice la care ne-am angajat. Reper ne-a fost autobiografia scrisă și semnată de folclorist și adnotată ”Câteva însemnări din activitatea mea în drumurile pe care le-am făcut, pentru frumusețea și dragostea muzicii românești”.

Spre sfârșitul muncii de editare a textului am primit de la un prieten un interviu înregistrat în Casa Radio. Am transcris fidel mărturisirile artistului, acolo unde a fost nevoie de o certitudine.

Autobiografia intitulată ”Dan Moisescu” a fost scrisă de Dan Moisescu la persoana a III-a, semn că îi fusese cerută de cineva și optase să acorde datele corect, punctând pe cele care îi defineau profilul. De la primele cuvinte ale primei fraze apare însă o inadvertență: în cele câteva dicționare muzicale, în prezentări discografice, locul nașterii artistului este Odobești, județul Vrancea, pe

când în scurta autobiografie Dan Moisescu scria: ”originar din județul Buzău”, continuând cu ”își petrece copilăria pe dealurile Nenciuleștilor din Gura Sărății, apoi pe malul lacului Golovița, în satul Lunca din județul Tulcea și la Garvăn, în sudul județului Constanța, pe unde a funcționat ca învățător și preot tatăl său.”

Am început căutările, deloc ușoare, apelând la surse credibile: biblioteci județene, Serviciul județean Constanța al Arhivelor Statului, arhivele bisericilor. Ne-am ales cu puține informații cu sursă certă, multe promisiuni, câteva gesturi de indiferență și cu altele, răslețe, de bunăvoință. Deși ne-a fost contemporan, Dan Moisescu pare desprins dintr-o altă lume, total necunoscută. Pierderea sau distrugerea unor documente de dată recentă a devenit un fenomen necontrolabil la scară largă.

Nu am descurajat și am adunat, urmând scurta autobiografie, toate etapele parcurse de acest folclorist cu multiple preocupări, de la cele bisericesti, la culegerea folclorului, dirijorat, activitate solistică, monografist, prelucrător de muzică psaltică, transcriind din notația psaltică în cea lineară, o operă care ar fi rămas necunoscută astăzi.

L-am numit globe-trotter pentru că s-a mutat mereu în alte părți de țară, preferând satele izolate, sihăstria apostolatelor, și de acolo a adunat cu grijă nestematele tradițiilor și obiceiurile neglijate tocmai prin depărtare și nealterate de împrumuturi.

A nemurit folclorul Găiței, un mic sat aparținător de Făcăieni, și l-a pus la adăpost de vitregii tocmai în colecțiile Bibliotecii Academiei.

A transcris opera lui Anton Pann pentru a nu fi depusă în lada uitării omenеști, făcând accesul posibil muzicienilor printr-o transcriere corectă, științifică a cântecelor de lume ale acestui mare lăutar. Mai apoi a interpretat într-o manieră proprie cântecele înaintașului său, arătând lumii frumusețea lor inegalabilă. Pentru o mai bună cunoaștere a Cântecelor de lume, Dan Moisescu a susținut în toată țara numeroase concerte-lecții în recital pentru a-l readuce publicului pe Anton Pann.

A stat cu demnitate și talent alături de maeștrii genului: Grigoraș Dinicu, Fărămiță Lambru, Emil Gavriș, Ileana Sărăroiu, Maria Pietraru, Toni Iordache, Felician Fărcașu, Ion Luican, Rodica Bujor, Alexandru Grozuță și câți alții...

A ocupat, mai multe decenii, spațiul cultural al Constanței, a scris - după propriile mărturisiri - lucrări rămase în manuscris despre Ciobanu, Vultur, adnotând *Hora din Cartal* a lui Pompiliu Pârvescu, a lansat un studiu despre *Tătarii dobrogeni*, a semnat un studiu asupra populației Dobrogei din punct de vedere etnografic și muzical.

Ni-l imaginăm modest, harnic, cu tot sufletul aplecat spre frumos, spre muzică, spre foclor. O personalitate complexă, dornică de perfecțiune, adânc admiratoare și păstrătoare de însemnele eternității satului românesc.

Cu siguranță, după lectura acestor pagini ne vom simți mai legați de spiritul lui Dan Moisescu care - iată - este păstrat și prin acest festival, organizat într-o localitate de poveste dunăreană, Topalu, al cărui nume, afirmă specialiștii, în traducere, înseamnă loc hărăzit de Dumnezeu.

Dan Moisescu – un reper în folcloristica românească

prof. dr. Cristian Obrejan

Opera lui Dan Moisescu se identifică cu domeniul pe care l-a servit pe tot parcursul vieții – folclorul muzical - construindu-se într-un spațiu de contact complex, - ierarhizat, între creație - creator, interpretare - interpret și public, aflat în diverse faze ale receptării și înțelegerii artei populare.

Această importantă personalitate muzicală a secolului trecut s-a remarcat ca solist vocal, dirijor, violonist, orchestrator, creator de muzică folclorică, de muzică corală, culegător de folclor și publicist, animator cultural, profesor, iar în prima parte a vieții de preot ortodox urmând tradiția familiei în care s-a născut.

În cei peste 50 de ani de activitate artistică în slujba cântului popular (luând ca reper prima lui participare într-o orchestră în calitate de violonist) s-a pus în slujba muzicienilor și a publicului, a culturii muzicale din România, cu o generozitate, o dăruire, o capacitate de muncă unice.

Urmărindu-i parcursul profesional, lungul drum al devenirii pare lin. Beneficiind de o instrucție muzicală și culturală aleasă, în virtutea contactului său studentesc atât cu mediul teologic din Chișinău, dar și cu maeștrii artei și pedagogiei muzicale de la Conservatorul din București - George Breazu, Paul Constantinescu, Theodor Rogalski, Zeno Vancea, Hary Brauner – Dan Moisescu intră în atenția publicului încet, dar sigur, reușind ceea ce puțini profesioniști izbâdesc: să-și urmeze neabătut vocația fără compromisuri majore și să se adapteze vremurilor pe care le-a trăit, valorificând contexte, mijloace, oportunități, cerințe.

Personal am descoperit interpretările artistului în fragedă pruncie, iar mai târziu am avut revelația redescoperirii acestui muzician complex pe măsură ce preocupările mele în domeniul folclorului muzical erau din ce în ce mai clare. M-au încântat dintotdeauna interpretările sale vocale, acuratețea glasului, melismele sale unice și precizia interpretării lor, forța pe care o emană interpretările sale mai ales în balade, dar și căldura cântecelor de dragoste.

Dirijorul, orchestratorul și violonistul Dan Moisescu și-a construit un stil propriu de la care nu s-a abătut, semn că anii în care a studiat cu Paul Constantinescu, Theodor Rogalski, Zeno Vancea nu au trecut fără să lase urme adânci în personalitatea lui. Sunt foarte pregnante armonizările de tip modal cu frecvente pasaje polifonice. Utilizarea instrumentelor tradiționale este de asemenea o preocupare importantă în construcția orchestrală semnată de artist. Deosebit de interesante sunt și creațiile corale în care ne demonstrează o fină cunoaștere a posibilităților vocale, a melosului popular înveșmântat scenic prin intermediul acestui instrument unic – corul, care dăinuie încă din perioada teatrului antic.

Preocupările sale publicistice, culegerile de folclor făcute în Bărăgan, Dobrogea sau Ardeal, promovarea creației lui Anton Pann vin să întrească imaginea unui muzician complex care a dorit și a reușit să impună noi standarde în folcloristica românească.

Dan Moisescu - un împătimit al folclorului muzical

*Prof. univ. dr. habil. Eugen Petre SANDU,
Universitatea din Craiova*

Motivația enunțului cu rol de titlu propus de profesorul doctor Cristian Obrejan, s-a născut, probabil, din dorința adultului cu inimă de copil de a găsi punctele comune de la micro la macro în cultura populară românească, de a încerca să înțeleagă acele resorturi intime ale actului de creație folclorică care devin pasiune și crez pentru multe personalități muzicale importante printre care și Dan Moisescu. Născut în județul Vrancea, el va face cunoștință datorită preocupărilor și peregrinărilor sale cu o multitudine de fațete ale cântecului românesc, ce vor avea ca finalitate județul Constanța, o vatră folclorică ce conturează spiritual spațiul danubiano - pontic, față de care a intrat într-un proces de căutări și analize cu consecințe directe în transmiterea posterioară a valorile folclorice ale acestei zone, destul de bogate dar prea puțin mediatizată, ce vizează frumusețea cântecului și eleganța dansului popular dobrogean, a obiceiurilor și manifestărilor artistice de natură folclorică.

”Exploatarea” folclorului urban de secol XIX, cu puternice influențe orientale, din colecția Anton Pann, mai cu seamă „Spitalul amorului sau Cântătorul dorului”, ampla „Culegere de jocuri, colinde și superstiții” din Făcăeni, Ialomița și multe sute de piese ce constituie culegerile din Dobrogea și Ardeal pe care le-a și armonizat și aranjat pentru orchestra populară sunt câteva din preocupările cu caracter științific și didactic ale lui Dan Moisescu care au condus la noi modele, repere pentru folcloristica românească...

Pentru dimensiunea interpretativă traseul este lung și spectaculos: de la violonist în orchestra liceului Hașdeu din Buzău și artist liric în Corul Filarmonicii "George Enescu" București, la solist vocal și dirijor pentru mai multe ansambluri profesioniste de muzică populară în țară față de care își arată măiestria prin aranjamentele muzicale realizate dar și prin căldura și scrupulozitate în actul vocal, toate acestea argumentând contactul permanent pe care l-a avut cu mari muzicieni precum George Breazu, Paul Constantinescu, Theodor Rogalski, Zeno Vancea, Hary Brauner.

Investigarea directă și indirectă realizată de profesorul doctor Cristian Obrejan demonstrează complexitatea activităților pe care un împătimit al folclorului muzical le realizează la înalte standarde profesionale/artistice, pe palier didactic, științific și interpretativ ca rezultat al parcurgerii unei formidabile "școli bucureștene academice de folclor muzical românesc" dirijată cu mult suflet și dăruire de etnomuzicologul Gheorghe Oprea, pe care am absolvit-o împreună și pentru care credem că avem suficiente motive de a o păstra și face cunoscută mai intens în plan național.

Repere biografice

Dan Moisescu s-a născut la 14 iulie 1909, în județul Buzău, fiind primul copil al institutorului și preotului Leonida și al Mariei, învățătoare. A mai avut doi frați: Alexandru și Dorin.

Într-un interviu dat la Radio București mărturisea reporterului: ”Fac parte dintr-o familie de oameni înclinați către artă. Fratele bunicii mele a fost pictorul Ștefan Popescu¹, membru al Academiei Române, căruia i s-a făcut cinstea de a fi expus

la Muzeul Louvre din Paris. Fratele meu, Alexandru, a fost un talentat actor dramatic, elev al Luciei Sturdza Bulandra. Fratele cel mic, Dorin, la vârsta de 17 ani, scria versuri. S-a sfârșit la 19 ani. Revista literară „Tomis” l-a numit primul poet dobrogean, comentându-i poeziile.”

Dan Moisescu își petrece copilăria pe dealurile Nenciuleștilor, un sat aparținător de comuna Merei din județul Buzău, în apropierea dealurilor Istriței, pe unul din domeniile domnitorului Constantin Brâncoveanu.

„Când eram copil, își amintește artistul, pășteam cu ceilalți de seama mea vaca în Pădurea Banului sau pe Vladimir, deasupra Dealurilor Nenciuleștilor. Cu tovarășii mei mă scăldam în Nișcov sau Sărata, cu ei cântam colinde de Anul Nou. Am învățat notele de la 7 ani, când am început să iau lecții de vioară de la tata. La școală notam cântecele auzite. Astăzi păstrez un carnet cu primele mele culegeri de melodii. Mă impresionează mult când îl deschid.

1. Ștefan Popescu a fost pictor, desenator, gravor, membru de onoare al Academiei Române din anul 1936. A studiat la Academia de Arte din Munchen și Academia de Arte din Paris. În decembrie 1901, aflat la studii în Paris, a pus împreună cu Gheorghe Petrașcu bazele unei grupări artistice a pictorilor români, numită Tinerimea Artistică. Din asociație făceau parte: Kimon Loghi, Ipolit Strâmbescu, Frederik Storck, Nicolae Vermont. În anul 1905 devine membru al grupului Cercle des étudiants roumains, din acest grup select de artiști făcând parte: Constantin Brâncuși, George Enescu, Traian Vuia, Aurel Vlaicu, Henri Coandă, Ion Pillat, Constantin Levaditi, Duiliu Marcu, Ion Theodorescu Sion, Nicolae Dărăscu, Camil Ressu, Eustațiu Stoenescu, Theodor Cornel și alții. Locuiește o perioadă la prietenul său, Constantin Brancuși, în cartierul Montparnasse în Paris. În anul 1910 este membru fondator al Asociației Amicale a Românilor din Paris. artindex.ro

Dealurile Nenciuleștilor, sursa <https://ro.wikipedia.org/wiki>

Mai târziu m-am prezentat la radio, încurajat de prieteni, și am reușit”.

Își amintea, într-o autobiografie scurtă, scrisă pe câteva pagini, că și-a petrecut copilăria mai întâi pe dealurile Nenciuleștilor din Gura Sărății, apoi pe malul lacului Golovița, în depresiunea Jurilovca din podișul Babadagului, în satul Lunca, din județul Tulcea.

„Gardurile“ de stufăriș cu mii de hectare cu bălți și canale întortocheate, averea puțin cunoscută a sătucului tulcean Lunca, iar la numai 20 de kilometri distanță, pe teritoriul comunei Jurilovca, se află

Capul Doloșman, rezervație care adăpostește cetatea Argamum (sau Orgame, cum este numită în alte izvoare istorice), despre care se crede că ar fi cea mai veche așezare de tip urban din România, capitol la care concurează cu Histria, din județul Constanța.

Cât de mult l-au influențat pe tânărul Dan aceste locuri se vede mai târziu din dragostea nemăsurată pentru oamenii satului, și mai ales pentru creația lor nemuritoare, folclorul.

Și la Carvăn, în sudul județului Constanța, a fost învățător și preot

Școala din comuna Merei, județul Buzău, unde a învățat primele note muzicale de la tatăl său. Sursa: scoalamerei.info

tatăl său.

Despre Leonida Moisescu-Vilea, mulți ani preot în acest satuc de graniță, își amintea cu nostalgie învățătoarea satului, Valeria Ciobescu, care a avut relații amicale trainice cu familia acestuia. Față de preot, învățătoarea a înțeles ca să aibă, reciproc, sentimente de stimă, de respect, oricând. Căci ea a avut, ca notă comportamentală dominantă, ideea că preotul și învățătorul satului trebuie să dovedească mereu că ei au menirea de luminători ai celor în mijlocul cărora își trăiesc, și ei, viața de toate zilele!

Apropierea mare, firească, de familia preotului a mânănat-o pe învățătoare să cumpere, de la urmașii preotului, casa acestuia.

Față de Dan Moisescu, al doilea din fiii preotului, îndrăgitul interpret de muzică populară, învățătoarea a avut un adevărat cult, căci, - susținea

ea cu stăruitoare convingere - „și preotul și învățătorul trebuie să admire, să prețuiască și să susțină, deopotrivă, valorile adevărate ale folclorului, văzut ca parte integrantă, existențială a neamului, mai ales când este vorba de lumea satului!”

Despre satul de la marginea țării, Carvăn, ne-a dat amănunte un om al locului, profesorul Ion Zamfirescu descriind bogăția de obiceiuri și tradiții locale, dar și farmecul împrejurimilor.

”Dacă fiecare din cele două sate de „graniță” prezintă datini și obiceiuri specifice, apoi două instituții, care luminează pe om la minte și la suflet, continuă să fie aceleași pentru Carvănu Mare cât și pentru Carvănu Mic: biserica și școala. Biserica se află în Carvănu Mare, iar școala a fost înălțată între cele două sate. /.../ în Carvăn circulă

Biserica din Carvăn. Fotografii din colecția CCJC”Teodor Burada”

Satul Carvăn, județul Constanța

o variantă a binecunoscutei balade Miorița. Varianta se intitulează „Trei ciobani” și este diferită de „Miorița” (cunoscută).

De menționat că varianta locală a Mioriței prezintă un grad de localizare prea vizibil (deci aparte), avându-se în vedere amintitul fenomen al transumanței pastorale, manifestat și-n localitate cândva, oieritul constituind o preocupare majoră în localitate, îndeletnicire cu un îndepărtat ecou balcanic. Cât privește „Cucii” cărvăneni, menționăm că ei se dovedesc a fi un obicei unic în felul său, față de cei din jurul Călărașilor.

Preocupare străveche locală, de foarte multă vreme dispărută, a fost și ceramica, arheologia constituind un argument incontestabil în acest sens. Avem în vedere (în acest sens), mai ales faptul că „satul de la marginea țării”, Carvănu, face

parte dintr-un areal destul de întins al perioadei ceramice „Gumelnița” (ceramica neagră este, încă, prezentă și-n sat prin „dovada” fragmentelor ceramice).

Existența pământului negru, îndeosebi pe „firul” văii principale ar putea fi considerată un argument existențial al ceramicii de Gumelnița și-n Carvăn.”²

În toată copilăria sa Dan Moisescu a fost un globe-trotter care a umblat prin țară după cum l-au dus periplurile sinuoase ale familiei sale.

Dan Moisescu începe școala primară în orașul Mizil, chiar în anul intrării României în primul război mondial - 1916. Și asta pentru că Dobrogea fusese ocupată rapid și brutal de armata dușmană, iar populația se refugiase în spaimă și debandadă în restul teritoriului

Vechiul obicei carvănean al „Cucilor”. Triptic etnofolcloric local.

Foto: arhiva CCJC „Teodor Burada”

românesc. Trupele germane ocupau, pe 29 noiembrie, și orașul Mizil, după ce ostașii noștri opuseseră succesiv rezistență de-a lungul Cricovului, Prahovei și Ialomiței. Așa se face că, în prag de iarnă, județul Prahova va intra în întregime sub jurisdicția lui Militar Verwaltung in Rumanien, care se instalase, deja, în București, pe 14 decembrie, având atribuții administrative, polițienești, economice, culturale și de propagandă, ocupanții impuseseră în școli studiul limbii lor, preocupați fiind de o prelungire a statutului de stăpâni.

Este greu de crezut că tatăl, Leonida Moiescu Vilea, - antrenat cu problemele frontului - să fi avut timp să îl învețe pe copilul de doar 7 ani să cânte la vioară. Și totuși, în mărturiile lăsate autobiografic, Dan Moiescu confirmă acest lucru. Cu siguranță, muzica era doar refugiul și scăparea

din calea distrugătorului război.

După încheierea primei conflagrații mondiale, o nouă schimbare de domiciliu: orașul Buzău.

Aici găsește un potențial cultural și preoțesc deosebit. Se știe că Buzău a fost sediul episcopal ortodox în Evul Mediu. Orașul deține opt monumente istorice de arhitectură de interes național cele mai multe impozante fiind: ansamblul bisericii „Nașterea Maicii Domnului” (denumită popular biserica Greci, sau biserica Neguțători, datând de la 1649), biserica „Buna Vestire” a fostei mănăstiri a Banului (secolul al XVI-lea); ansamblul bisericii „Adormirea Maicii Domnului” din cartierul Broșteni, datând din 1709 (cu biserica și clopotnița ridicată în 1914); ansamblul Episcopiei Buzăului, cuprinzând Catedrala „Adormirea Maicii Domnului” (1649), paraclisul (1841), palatul episcopal (secolul al

Mizil. Poșta. Carte poștală

Seminarul teologic Buzău. Carte poștală

XVII-lea), seminarul vechi (1838), cancelaria (secolul al XIX-lea), turnul-clopotniță și zidul de incintă (secolul al XVIII-lea).³ Cu siguranță acestea l-au impresionat pe tânărul Moisescu care devine membru al orchestrei simfonice a Liceului Hașdeu din Buzău. Tot atunci este cooptat sopran în corul catedralei episcopale din Buzău, al cărui dirijor era profesorul său de muzică din liceu, Nicolae Severeanu. Decizia de a urma teologia este iminentă.

Se înscrie și urmează cursurile Seminarului teologic la Craiova și apoi la București. În 1932 este student la Facultatea de teologie de la Chișinău, pe care a absolvit-o cu *Magna cum laudae*.

Activitatea publicistică - Izvorașul

Între 1919 și 1940, timp de 21 de ani, în localitatea Bistrița din județul Mehedinți, a apărut una dintre cele mai importante reviste de folclor din țară, „Izvorașul”, care a cunoscut o arie de răspândire impresionant de amplă, ajungând la comunitățile de români din Serbia, Bulgaria, Grecia, Basarabia, Bucovina, America etc. Apariția publicației și calitatea demersului ei jurnalistic au declanșat o veritabilă resurrecție a activității de culegere și cercetare științifică a folclorului românesc, pe adresa redacției sale fiind expediate mii și mii de scrisori cu prestigioase colaborări ale unora dintre cei mai cunoscuți și apreciați folcloriști ai vremii și cu valoroase piese folclorice, culese de învățători, profesori, preoți, militari și oameni simpli, știutori de

3. ro.wikipedia.org/Buzau

Pagini din revista Izvorasul cu produsele folclorice semnate Dan Moisescu Vilela

carte, mai luminați, din lumea satului acelor vremuri.

În timpul studenției, Dan Moisescu colaborează la revista "Izvorasul" fiind încurajat să publice de către preotul și învățătorul Gh. N. Dumitrescu. Acesta, pe lângă o bogată activitate folcloristică, s-a distins și ca învățător, tipograf sau pictor. Astfel, din vasta sa operă amintim: "Cântece populare din popor", "Cântece românești" (două broșuri pe note muzicale), "Jocuri naționale", "Teatru sătesc", "Doine și cântece din țară", "Glume și hazuri din popor", "Crăciunul", "Plante și leacuri", "Folcloriștii români", precum și peste 400 de tablouri în ulei și acuarelă.

Revista este de înaltă ținută culturală, dedicată muzicii, artei naționale și folclorului, cu o longevitate de 21 de ani, având o arie

Revista "Izvorașul". Imaginile ne-au fost trimise de către serviciul bibliografic al Bibliotecii județene din Turnu Severin

de distribuție și o rețea de colaboratori de peste 500 din toate colțurile de lume în care trăiau români. A ajuns în Statele Unite ale Americii, în Japonia și Angola Africii.

Colaboratorii erau elevi,

studenți, preoți, învățători, alți intelectuali de la sate dar și Simion Mehedinți, D. Gh. Kiriac, Al. Zirra, Petre Dulfu, G. T. Niculescu Varone, Nicolaescu-Plopșor, dr. Em. Elefterescu, Vasile Vârcol, Ion Paulian, Lucian Costin, Constantin Burileanu ș.a. Din cele 32 de pagini, primele opt pagini ale fiecărei ediții cuprindeau pe note cântece populare, balade, jocuri naționale, colinde, cântece școlare și patriotice, precum și o pagină de artă națională.

În colecția revistei apar mai multe cântece culese și transcrise de Dan Moisescu în notație muzicală apuseană. Cu sprijinul conducerii, director Cristina Firu, și a serviciului bibliografic al Bibliotecii județene "I. C. Bibicescu" Turnu Severin, ne-au

fost puse la dispoziție câteva pagini din revistă în care se află piesele "Paidușca", joc cules din Ceamurlia, județul Tulcea, "Hora din Făcăieni"⁴, "Marș străjăresc"⁵ transcrisă de Dan Moiescu Vilea, la rubrica Jocuri naționale.

Este evidentă influența pe care a exercitat-o revista asupra tânărului Dan Moiescu, spiritul de reinventare a folclorului românesc în lumea satului, prestanța publicației și a colaboratorilor săi, modelul oferit de preotul și învățătorul Gh. N. Dumitrescu - Bistrița.

Activitatea preotească

La 25 decembrie 1933, la marea sărbătoare a creștinilor, Crăciunul, a fost hirotonit preot. Parohia pe care a primit-o a fost biserica din Făcăieni –Găița. Un cătun modest cu o istorie fascinantă.

Într-o excelentă lucrare monografică, documentată și scrisă cu acribie de doi specialiști, Iorga Mihai și Ioan Mărculeț, *Balta Ialomiței și Brațul Borcea*, aflăm date despre satul Găița.

Găița s-a format pe moșia mănăstirii Slobozia, lipit de satul Făcăeni. Tradiția spune că parul acestui sat l-au bătut câțiva mocani ardeleni.

Ulterior în acest cătun,

4. Izvoarașul, anul XVIII, nr.1, Ianuarie 1939, p.8.

5. Idem, nr.2, februarie 1939, p.47

Harta localităților dunărene, printre care se află și Găița

foto biserica Găița

mănăstirea Slobozia, în a cărei proprietate era moșia Găița, a adus coloniști, formând satul Străini Slobozii. Satul se va numi mai apoi Găița, după numele moșiei. Acest lucru se va întâmpla înainte de 1800, având în vedere că la 1831 Catagrafia îl consemnează ca sat cu populația cea mai mare dintre satele de pe Borcea (122 familii, adică aproximativ 600 persoane).

În anii următori, satul va cunoaște o sporire constantă a populației, devenit o așezare importantă, declarată comună în 1864.

În 1863 Moșia Găița, cu o suprafață de 3.200 ha, fostă a mănăstirii Slobozia, este trecută în proprietatea statului ca urmare a secularizării averilor mănăstirești.

După această măsură luată de domnitorul Alexandru Ioan Cuza, o mare parte din moșia satului va intra în proprietatea lui Alexandru Lahovar: o suprafață de 4.025 ha pământ arabil, 200 ha izlaz și 500 ha. pădure, pe care o va arenda lui Pană Panait.

Din anul 1864 satul Făcăeni este declarat comună, pentru ca din 1874 să facă parte din comuna Găița, de care s-a deslipit în anul 1876, pentru a forma o comună separat.

Biserica din Găița are o vechime de aproape trei secole, după cum reiese din notările chirilice de pe caietele vechi ale Parohiei. În anul

1862 se construiește o nouă biserică din cărămidă având hramul Sf. Voievozi. Ușile împărătești vechi, de la această biserică, sunt păstrate azi la biserica din Progresul. În anul 1897 în această biserică oficiau slujba religioasă un preot împreună cu doi dascăli, plătiți de comună cu suma de 370 lei.⁶

În 1933, imediat ce a ajuns la Găița, Dan Moisescu s-a căsătorit cu învățătoarea Maria Oancea, originară din Fetești. Au avut împreună trei copii: Lucia, Glafira și Dorin.

Folcloristul de la Găița

Cu siguranță de aici și-a cules articolele pentru „Izvorașul”. Găsea o zonă folclorică necunoscută pentru restul țării, găsea numeroase obiceiuri și tradiții locale de o mare expresivitate și puritate.

În 1949 pasiunea sa pentru folclor se materializează printr-o culegere **„Rituri și superstiții în legătură cu sărbătorile de iarnă din Găița-Făcăeni, Ialomița. Culegere făcută în zilele de 24 Decembrie 1949 – 6 ianuarie 1950 de Dan Moisescu**. Manuscrisul olograf are 44 file și autorul îl va depune la Biblioteca Academiei șase ani mai târziu.

6. Iorga Mihai, Ioan Mărculeț, Balta Ialomiței și Brațul Borcea. Pagini de monografie, București, 2018, pdf

Pagina de titlu a manuscrisului aflat în colecția Bibliotecii Academiei

Primele pagini sunt dedicate descrierii satului Făcăieni, "cu o vechime considerabilă, ca toate satele românești de pe malul Dunării". Primul document care amintește de numele acestei comune este actul din 15 ianuarie 1467 de la Radu cel Frumos prin care se întărește mănăstirii Cozia toate bălțile și gârlele ei "de la Săpatul drept la Dunăre... și pe Dunăre în jos până la Gura Ialomiței. "Și verice este venit – spune actul – acestor bălți și gârle din vama de pește tot să fie al sfântului locaș acestuia, iar altul nimeni să nu se amestece".

Făcăienii trebuia să fi fost un punct însemnat de vreme ce a fost menționat în actul lui Radu cel Frumos și anume era însemnat din punct de vedere al pescuitului, ceea ce ne arată că ocupația de căpetenie a locuitorilor era pescuitul, îndeletnicire avantajată

de configurația geografică a locului. /.../ Partea de miazănoapte a comunei poartă numele de Găița."

Autorul înseamnă date generale despre locul în care trăiește și ca fin observator al vieții culturale completează: „Viața culturală și artistică a satului se desfășoară în cadrul manifestărilor căminului cultural și al organizației de tineret. Dau serbări cu programul îndrumătorului cultural. Nu au echipă de cor și joc special organizate și permanente. O echipă de joc a luat premiul la un concurs de plasă, în vara trecută, prin prezentarea unui joc autentic "Hora lui Stan Fanghe", notată de autorul acestor rânduri și transmisă Institutului de Folclor".

Se vede și din această mențiune interesul clar al lui Dan Moiescu de a transmite spre conservare unor instituții culturale naționale informații din teren cu scopul clar de a putea fi conservate și păstrate în bune condiții.

Profitând de sărbătorile de iarnă la cumpăna anilor 1949-1950, Dan Moiescu întreprinde o anchetă folclorică în Găița, urmărind toate manifestările rituale existente, însemnând textele și melodiile după auz."

De la urarea din ajunul Crăciunului și până la superstițiile și practicile magice din ajunul și noaptea anului nou și ale Bobotezei, am ținut să notez toată această desfășurare a

Pagini din manuscris

ritualelor în întregime, pentru a-mi da seama de starea culturală și artistică în care se află satul în momentul de față.”

Momentul este semnificativ ales dacă ne raportăm la conjunctura politică a României la cumpăna dintre deceniile 40 și 50. Schimbările de paradigmă, vâlul de întunecime care se lăsa peste satul românesc, prigoana, învrăjbirea, formarea primelor ceapeuri care deposeau brutal o majoritate a populației rurale.

Dan Moisescu era el însuși în vizorul noilor stăpâni. Formația lui de preot nu se încadra în rigorile marxism leninismului nou instalat. Tocmai de aceea încearcă forțat și superficial să sugereze că folclorul nou aduce în prim plan eliberarea

oamenilor de sărăcie, asuprire, ignoranță.

Apreciem că această lucrare lăsată testamentar, în manuscris, în colecția Bibliotecii Academiei este o încercare de a salva câteva din nestematele de la Găița.

Motivația autorului este clar exprimată în prefața textului olograf: ”Redau aici o imagine a satului la un moment dat. Și această imagine reală nu este prinsă aci de dragul artei, ca la orice vechi cercetător obiectiv. Am vrut ca să constituie un punct de plecare prin înțelegerea fenomenului folcloric, al artei poporului într-un sens mai larg, dependent de condițiunile economice în care s-a născut și dezvoltat. Dar pentru a ajunge la concluzii realiste, va trebui

să ținem seama de o serie întreagă de elemente de ordin economic, social, politic, cultural. Lucrarea de față nu are pretențiunea de a fi atins toate laturile problemelor constitutive sau cel puțin cercetarea în parte a unui aspect dat, din lipsa deocamdată a datelor necesare. Rămâne ca această sarcină să fie realizată într-un viitor apropiat când voi încerca o lucrare completă a tuturor manifestărilor artistice și nu mă voi mărgini numai la înregistrarea ritualurilor legate de sărbătorile de iarnă.”

În 1950 termină lucrarea monografică a satului Făcăieni - Ialomița cu conținut etnografic și muzical. Manuscrisul a fost donat Institutului de Folclor.

Câteva aprecieri despre folclorul dunărean: Irozii

Moșteniri daco-getice în cultura română, în special în folclor, sunt extrem de multe. De la cămașa încrețită la gât a țărăncilor, cioarecii din stofă groasă albă de lână, brăul lat din piele, opincile și căciula țuguiață din blană - atestate pe Columna lui Traian, din capitala Italiei, și pe metopele Monumentului triumfal de la Adamclisi, până la muzica populară și instrumentală, totul s-a păstrat, aproape nealterat, timp de milenii.

În substratul traco-dacic trebuie căutată și originea unor rituri magice, precum Plugușorul, Paparudele, Drăgaica ș.a., dar și dansurile populare: hora, călușarii, ciocârlanul, specific și localităților dunărene și

din Bărăgan.⁷

Plugușorul, acest scurt tratat de agrotehnică, Caloianul, Paparuda, Steaua, Capra, jocurile cu păpuși, căiuții, Irozii, Brezaia, Vasilca, jocurile cu măști, țurca sau cerbul, pot fi socotite manifestări de teatru popular.

Chiar și „Miorița” are mai multe personaje care dialoghează, dispune de decor, costume și o desfășurare scenică.

Dar nunta țărănească ce este de altfel decât un complex spectacol cu artiști, scenă, decoruri și pilde? În ordine prestabilită, nunta este o manifestare artistică amplă în care se urmăresc scopuri sociale, educative și economice, prinse în formule estetice. Și moartea are parte de o anume teatralitate în obiceiurile populare. Priveghiul, jocul cu măști, bocetele și alaiul spre cimitir se derulează tot după un scenariu regizat de tradiția însăși.

Teatrul folcloric sau teatrul popular cuprinde totalitatea manifestărilor cu caracter dramatic care se supun imperativelor folclorului. Este un gen aparte, practicat și astăzi, sub forme diverse: Jocul caprei, Jocul ursului, Jocul căluțului, Brezaia.

Teatrul de păpuși este atestat, prima dată la români, de italianul Del Chiaro, secretarul lui Constantin Brâncoveanu, care îl caracterizează

dur: „mascherata troppo scandalosa”. Despre teatrul popular românesc, la începuturile lui, ne-au lăsat atestări Mihail Kogălniceanu, Theodor Burada, Anton Pann, Miron Costin, G. Dem. Teodorescu.

Teatrul de haiduci apare în variante diverse: Jienii, Banda lui Jianu, Bujoreni, Codrenii ș.a.

Gruia lui Novac capătă o formă originală, numită „Mocănași”⁸. Descrisă de Theodor Burada, piesa are la bază motivul transumanței oierilor sibieni și mocani către însorita Dobroge. Ea se încheie cu jocul „Mocăncuța”, tot de circulație pastorală.⁹

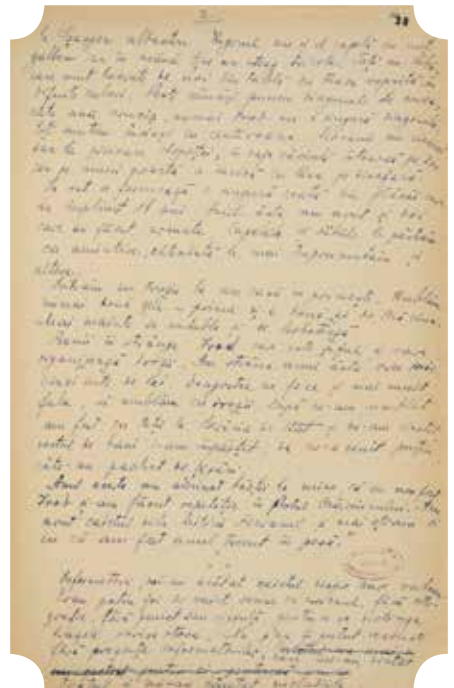
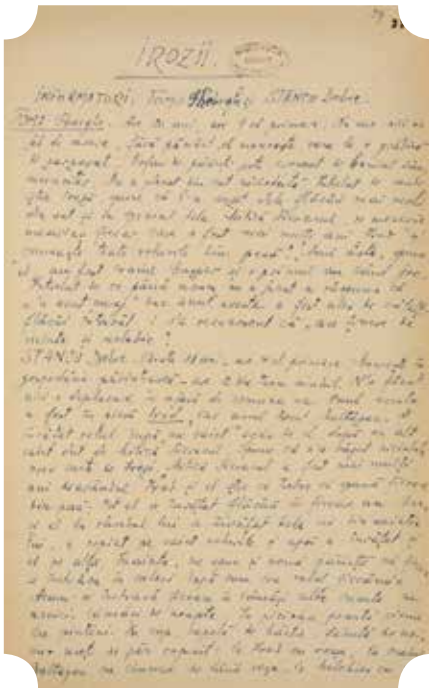
Faptul ca Mocăncuța se joacă în Dobrogea este o mărturie în plus a transumanței păstorești și, mai ales, a stabilirii mocanilor pe aceste meleaguri.

„Irozii” sau „Viflaimul”, în unele părți „Vicleemul”, care se practică numai în ajunul Crăciunului, este o piesă de teatru, în trei părți, în care sunt relatate întâmplări petrecute la nașterea lui Iisus, dar și înainte și după nașterea Lui. Tema reprezintă nucleul narativ în jurul căruia se organizează acțiunea dramatică a Irozilor. Echipa de actori trebuie să cuprindă obligatoriu 10 personaje

7. Drimba, Ovidiu, *Istoria culturii și civilizației*, op. cit., vol. I, pag. 148.

8. Revista de etnografie și folclor, tom 15, 1970, nr. 4.

9. Lăpușan, Aurelia, *Presă și teatrul în Dobrogea*, Constanța, Editura Mondograf, 2000, p.21.

adulte și doi copii. Piesa este de un dramatism deosebit și impune calități actricești și o bună regie.

Cel mai vechi cântec de Viflaim datează din anul 1821.

Un cunoscut text al lui Anton Pann, cuprinde mai multe personaje: Irod, Cei trei regi din Orient, Călugarul, Ciobanul și doi Soldați.

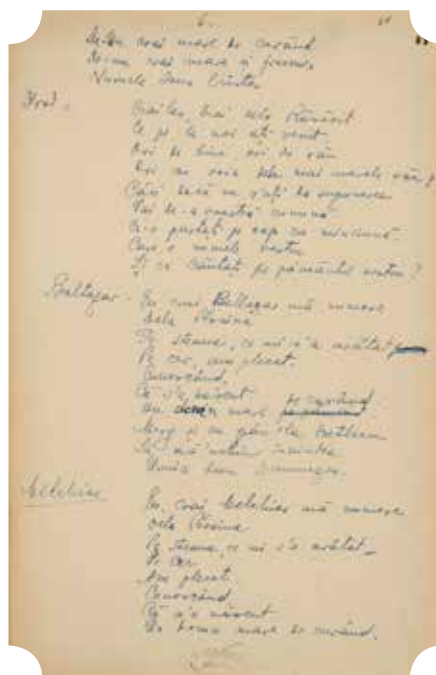
Un text cules de scriitorul și folcloristul G. Dem. Teodorescu cuprindea personajele: Irod, doi Ingeri, Ofițerul, Craiul irodesc, Cei trei Crai și Ciobanul.

Originea piesei este apuseană și se leagă de misterul celor trei magi ai Evului Mediu. Drama este alcătuită din două părți: una

religioasă, reprezentată de oameni, și una profană, reprezentată de jocul păpușilor.

La Găița, în versiunea **Dan Moisescu**, personajele sunt: Soldatul, Sluga, Cei trei Crai, Irod, Baltazar, Melchiar, Gașper, Îngerul. O galerie mai amplă de personaje cu misiuni și destinații diverse, într-un scenariu arborescent, de dimensiuni mari.

Informatorii lui Dan Moisescu sunt doi tineri, de 20 de ani, și respectiv de 18 ani, cu câteva clase primare, muncind pământul, fără să fi ieșit vreodată din localitatea natală. Precizările folcloristului sunt foarte importante: textul Irozilor a

fost învățat pe cale orală de la cei care l-au jucat în anii precedenți. Cei doi informatori cunosc bine rolurile tuturor personajelor. Dacă înainte, spune cercetătorul, fiecare personaj se îmbrăca diferit, acum poartă toți cămăși albe cusute cu arnici, cămăși de noapte. În picioare poartă cisme cu pinteni. În cap, capelă de hârtie, făcută de fiecare cu un moț de păr vopsit: la Irod cu roșu, la craiul Baltazar cu ciucure de lână roșu, la Melchior cu roz, la Gașper albastru. Îngerul are și el capelă cu moț galben, iar în mână ține un steag tricolor.

Toți au săbii, lucrate de ei din tablă cu teaca vopsită în diferite culori. Peste cămăși se pune diagonala

de curea, câte una cruciș, numai Irod are o singură diagonală, toți fiind închinși cu centiroane.

Mocanii au cioareci, la picioare clopoței, în cap căciulă întoarsă pe dos, iar pe umeri poartă o sarică cu lână pe dinafară. În sat se formează o singură ceată din flăcăi care au împlinit 18 ani.

Se intră cu Irozii la care casă îi primește.

Se umblă doar două zile - prima și a doua zi de Crăciun. Mai înainte se umbla și de Bobotează.

Dan Moisesescu schimbă preoția cu studenția

În 1950 reia cursurile Conservatorului din București, specializarea pedagogie și dirijat. Pentru scurtă perioadă a slujit la Biserica Stavropolis din București.

Absolvă Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București, promoția 1952, avându-i profesori pe George Breazu, Paul Constantinescu, Theodor Rogalski, Zeno Vancea, Hary Brauner.

A câștigat concursul pentru ocuparea unui loc în corul Filarmonicii de stat, formație muzicală al cărui membru fondator se numără.

Lucrează ca cercetător la Institutul de Folclor apoi este angajatul Filarmonicii „George Enescu” timp de 10 ani.

Din 1949 este angajat solist vocal al nou înființatei Orchestre „Barbu Lăutaru” a Institutului de Folclor.

”Folclorul este o artă realistă, combativă, optimistă, progresistă, opina Dan Moisesescu. El imprimă realitatea. El merge, evoluează odată cu societatea. Au apărut cântece noi, multe reușite, multe nereușite. Este necesară, cred, o activitate mai vie, mai organizată a centrelor de creație, în scopul stimulării creatorilor, prin exemplificări de texte reușite, prin sugerarea subiectelor atât de

variate ale societății noastre, în continuă evoluție. Folclorul nostru nou suferă nu numai de insuficiența subiectelor, dar și de confundarea poeziei populare cu poezia cultă, la care se mai adaugă lipsa de inspirație a compozitorului care apelează la melodii vechi sau, dacă e nouă, cam sună a muzică ușoară”.

Pe urmele primului folclorist dobrogean Pompiliu Pârvescu

Primele melodii românești, atestate în secolele al XVI-lea și al XVII-lea, sunt piese de largă circulație, din repertoriul de protocol al curților feudale, notate din memorie. Abia în secolul al XIX-lea Eftimie Murgu, Anton Pann, Johann Andreas Wachmann, Henri Ehrlich, Alexandru Berdescu, Carol Miculi culeg, prelucrează și publică muzică populară.

Academia Română, avându-l președinte pe eruditul Ion Bianu, sprijină, începând din anul 1885, activitatea de culegere printr-un proiect etnografic care va aduna date semnificative din viața poporului român. Apreciați ca pionieri ai genului Nicolae Filimon, Titus Cerne, Teodor T. Burada, Dumitru Georgescu Kiriac și Béla Bartók pun bazele cercetării științifice a folclorului muzical. Printre primii care înregistrează și transcriu melodii de joc se numără Pompiliu Pârvescu.

Coperta cărții *Hora din Cartal*

Volumul *Hora din Cartal*, scris de Pompiliu Pârvescu, apare în 1908. Cu sprijinul financiar al Academiei Române sunt înregistrați primii cilindri de fonograf.

Pompiliu Pârvescu descoperă 63 de melodii de joc din Dobrogea ale căror transcrieri, realizate de profesorul C. M. Cordoneanu, le publică în 1908 în colecția *Din viața poporului român*, sub titlul *Hora din Cartal*.¹⁰

Lucrarea va fi premiată de Academia Română în 1908, după o pledoarie argumentată susținută de Ion Bianu. Un studiu erudit, amplu, cu multe fotografii și desene, cuprinde

„danțurile dintr-o parte a Dobrogei și aproape toată literatura folclorică ce s-a creat în jurul horelor noastre”. Pompiliu Pârvescu, profesor secundar la Buzău, excelent cunoscător al localității sale natale Vultur - denumirea nouă a Cartalului, adună din sat, actuala localitate Vultur din județul Constanța („kartal” înseamnă „vultur” în turcă) un număr impresionant de melodii de joc. „De sus, din umbra dumbrăvilor Topologului, până deval, pe dealurile din spatele Medjediei, coborând albiile văilor spre dunga de oțel a apelor Dunării sau înaintând spre soare, până în șesurile de la Tariverde și în preajma nisipurilor mării, se rotesc aproape aceleași hori și ai să vezi că se frământă aproape aceleași brăie. Sînt câteva deosebiri. La Seimeni, Boășic, prin satele de lângă baltă, o să mai găsim căzăceasca, jucată domol, în horă de fete. O să vedem romanul, ciurdulul învîrtit iute, ca o ciubotărească de flăcăi. O să auzim frânturi de ceardaș, mișcat însă ușor ca o horă domoală, în două părți. Colo sus, la Dăeni, se joacă polca în șapte pași și se învîrte hora săltată ca un fârlicundac bulgăresc. La Tortoman se rotește ciocârlia, iar mai deval, pe lângă surpăturile Cavargicului, se mișcă în fugă valul furios ca o țigănească. Și mai deval, pe o uliță a Caramuratului o să vezi cum se joacă un padecatru ori o craițpolcă și un padepatiner. Și în

10. Repertoriu național de patrimoniu cultural imaterial. cultura.ro

tot mijlocul acesta al Dobrogei o să dai peste o grădină de jocuri din care fiecă horă de flăcăi o să rupă ce-i place“, scria Pompiliu Pârvescu. În așezarea dunăreană Cartal se cântau peste 30 de hori și aproape 15 învîrtite. Dar dacă în partea de răsărit, flăcăii îndrăgeau horele și polcile, bălăreștilor (locuitorilor de pe lângă baltă - cum spun localnicii apelor) le plăcea să se legene numai în hori și să tropăie numai în brăuri. „De aceea, la Boascic, Seimeni, Dăeni învîrtitele se mulțămesc numai cu cinci-șase melodii, așa că nu-i de mirare să găsim pe lângă Dunăre oița jucată ca o horă, iar la Cartal o să vedem șovăind între gustul de a se învîrți lin-încetișor sau de a aprinde vânt în pași de polcă. Sau s-auzim țânțărașul îngăduind pe lângă baltă rotiri domoale de horă“, consemna profesorul Pârvescu.

Cercetătorul observa cum națiile se amestecă și la distracție, pe limbajul universal al muzicii, al folclorului, al armoniei Dobrogei. „În Râmnic, de pildă, ai să vezi feciori de români prinzându-se alături de bulgăroaice cu fața ca floarea de mușetel. N-ai să vezi decât brațe încrucișate prinse de brăuri late ori de șurțe scurte învâstrate frumos, cu roșu, și legate ușor de mijloc. Și n-ai să vezi decât picioare albe, curate, lepăind scurt sub fruntea neagră a papucilor. Odată va sări unul în sus și va striga pe românește,“ scria el la 1908.

Profesorul remarcă faptul că jocurile „în favoare“ în Dobrogea sînt horele, brăurile și învîrtitele. „Mușamaua am văzut-o numai la Seimeni. Danțurile se răspândesc prin flăcăi sau lăutari. După ce a început să se facă uz de instrumente muzicale, cântecele de danțuri și-au pierdut valoarea. Cea mai mare parte s-a uitat și n-au mai rămas din ele decât versuri singuratece, cari în răstimpuri plutesc ca un chiot pe deasupra horelor și îmbie picioarele în fierbințeala ropotului“, nota cu acribie profesorul Pompiliu Pârvescu.¹¹

Înainte ca organismele interesate de păstrarea valorilor culturii umanității, printre cele mai active fiind UNESCO, care au declanșat programe și proiecte la care s-au angajat numeroase țări, răspândite pe toate continentele, Dan Moisescu, cu mijloacele modeste ale timpului, convins că trebuie recuperat patrimoniul imaterial al națiunii pornea să adune risipitele piese folclorice din fiecare localitate în care l-au purtat drumurile vieții.¹²

11. Sînziana Ionescu, Cum se distrau țărani Dobrogei la 1900. Cântecele și jocurile cu care se încingeau la dans diferitele nații. adevarul.ro

12. Făcându-și un titlu de glorie din reeditarea în ediții anastatice a unor importante lucrări de istorie și folclor local, puncte de referință culturală, Centrul cultural Teodor Burada a reeditat în 2014 *Hora din Cartal* de Pompiliu Pârvescu distribuind-o apoi gratuit caselor de cultură și bibliotecilor județului.

Dan Moisescu semnează lucrarea folclorică intitulată *Pe urmele primului folclorist dobrogean Pompiliu Pârvescu, autorul lucrării Hora din Cartal*. Din păcate, pare a nu se găsi lucrarea sau nu am dat noi de ea, oricât de mare ne-a fost dorința.

În interviul de la Radio, pe care l-am citat în mai multe rânduri, Dan Moisescu exprimă impresiile sale despre această lucrare: "În ce privește folclorul dobrogean, eu cred că s-a cam exagerat de unii cercetători, sau mai degrabă cântăreți, care în același timp erau și creatori, să prezinte

Biserica „Sf. Voievozi”,
comuna Vultur, jud. Constanța

propriile creații drept culegeri autentice. Unică și cea mai autorizată mărturie a primului folclorist dobrogean, Pompiliu Pârvescu, este o culegere intitulată „Hora de la Cartal” (Cartal, vechea denumire turcă a satului Vultur), carte premiată de Academia Română. Raportul, prezentat de academicianul Ion Bianu la 22 Martie 1908, arată că „valoarea

lucrării stă cu deosebire în faptul că este întâia lucrare de acest fel.”

În prefață, autorul arată locurile de pe unde a cules, și anume: din sus de Topolog, până la Medgidia, de-a lungul Dunării, apoi spre mare, până în șesurile nisipoase ale mării. Deci, o arie destul de mare. În toate aceste culegeri nu se găsește nicio singură celulă, nici ritmică, nici melodică turcească, bulgărească, tătarească, lipovenească pentru a îndreptăți creatorii de azi la deformarea folclorului tradițional dobrogean. Adolescența și prima mea tinerețe le-am petrecut într-un sat din Tulcea și într-un sat din Constanța. Am auzit multe cântece, dar fiecare își cânta cântecul pe limba neamului său. Cântecul românesc dobrogean prezintă specificul dominant al cântecului muntenesc, cu toată tradiția obiceiurilor. Dunărea, nefiind obstacol, ci una dintre cele mai vechi și uzitate căi de comunicație dintre Dobrogea și Muntenia”.

Dan Moisescu a pregătit sau publicat o monografie a localității Ciobanu, un studiu asupra populației Dobrogei din punct de vedere etnografic și muzical, „Tătarii”.

Din păcate nu au putut fi recuperate pentru a fi transcrise în această integrală a operei sale muzicale.

Anton Pann

Recuperarea memoriei și operei lui Anton Pann

Dan Moisescu se numără printre primii mari artiști care au abordat repertoriul de cântece și romane din culegerile și creațiile lui Anton Pann. Studiile sale teologice i-au permis accesul la scrierea psaltică în care erau notate melodiile.

Anton Pann, (n. 1796-1798?, Sliven, azi Bulgaria - d. 2 noiembrie 1854, București), literat, poet, traducător, folclorist, tipograf, muzician complex, autor de antologii reprezentative de muzică de cult, cântăreț bisericesc și laic, teoretician și istoric al muzicii bizantine, culegător de cântece de stea și autor

al unei bogate colecții de cântece de lume. Compozitor al muzicii Imnului național al României.

Ce model mai complet putea să-și ia Dan Moisescu în activitatea sa profesională atât de amplă și rodnică după ce a luat contact cu opera coplesitoare a lui Anton Pann, cel pe care Mihai Eminescu îl descria în Epigonii: ”finul Pepelei, cel isteț ca un proverb”?

Completând portretul, Viorel Cosma scria recent despre Anton Pann: „personalitate singulară în peisajul culturii românești, cu o activitate extrem de diversă și dificil de clasificat”, care „continuă și astăzi să rămână o enigmă învăluită într-o mantie de legendă fără egal în spiritualitatea românească de la mijlocul secolului XIX.”

Chiar biografia lui Anton Pann pare a semăna în multe privințe cu cea a tânărului său ucenic. Afinitățile privesc greutățile vieții, nevoia de a se stabili în diferite locuri, în căutarea unor ocazii mai bune de trai.

Despre Anton Pann se știe că a funcționat „ca auditor” la „școala de muzichie” deschisă de Fotino, „scriitor erudit și compozitor muzical”, cunoscător perfect al muzicii orientale (1769-1821).

În 1816 părăsește această școală și se înscrie la școala deschisă de dascălul Petru Efesiul, unul din grecii pricepuți în muzica eclesiastică, care i-a transmis nu numai cunoștințele

Lăutarii de altădată. Litografie

de bază ale artei muzicale, școală care funcționa pe lângă biserica Sf. Nicolae Șelari. Aici învață și meșteșugul tiparului, în tipografia aceluiași Petru Efesiul, iar în 1819 ajunge „director” al tipografiei și tipărește pentru întâia dată un Axion în românește, care, din nefericire, nu s-a păstrat în nici un exemplar.

La numai 23 de ani, Anton Pann este numit în comisia pentru traducerea cântărilor bisericești din grecește în românește, dovadă că devenise un nume cunoscut în viața muzicii bisericești a epocii.

Profesor de psaltichie la școala de cântări bisericești din București, devine apoi „dascăl de muzichie” la școala de pe lângă Episcopia

Râmnicului și cântăreț la biserica „Buna Vestire” din Râmnicu Vâlcea.

În activitatea sa de la Episcopie, Anton Pann a avut ca scop principal românizarea și modernizarea muzicii bisericești.

Începând cu anul 1830 va tipări lucrarea *Versuri musicești* ce se cântă la nașterea Mântuitorului nostru Isus Hristos și în alte sărbători ale anului, care cuprinde colinde și cântece de stea, urmează volumul *Poesii deosebite sau cântece de lume*, în 1831, alte culegeri religioase și folclorice.

În anul 1846, va tipări: *Poesii populare, Cântece de stea*, ediția a III-a, *Irmologhiu-Catavasier, Epitaful și Heruvico-Chinonicarul*. Anul următor tipărește unsprezece cărți,

șase „politicești” și cinci cu cântări bisericești, respectiv: *Heruvico-Chinonicar*, tom I și II; *Prescurtare din Bazul muzicii bisericești și din Anastasimatar*; *Rânduiala Sfintei și Dumnezeieștei Liturghii și Păresimier*.

Pasionat colecționar de muzică românească, care a notat creații din repertoriul muzicienilor din perioada fanariotă. Pann a tipărit mai târziu unele din cele mai vechi piese muzicale de curte și cântece de lume inspirate din melosul bizantin și otoman. Acest lucru a fost însoțit de interesul său în alte tradiții muzicale: în practica sa bisericească, el a tradus și compus în tradiția imnologiei bizantine și a fost printre primii din generația sa care a folosit terminologia muzicală vestică în indicarea tempoului sau a elementelor de agogică.

Anton Pann a fost și un interpret iscusit la cobză, lăută, chitară și la pianoforte, cântând în diverse momente, alături de tinerii boieri.

Printre culegerile și creațiile sale muzicale se află compoziții orientale, romante și cântece de lume printre care: „Bordeiaș, bordei, bordei”, „Inima mi-e plină”, „Mugur, mugurel”, „Până când nu te iubeam”, „Nu mai poci de ostenit”, „Leliță săftiță”, „Și noi la Ilinca”, „Unde-auz cucul cântând” sau „Sub poale de codru verde”.

Unele dintre acestea au apărut în volumul *Poezii deosebite sau cântece de lume*, primele în ediția din 1931, iar celelalte în ediția din 1937, în care

Pagină de manuscris

acesta prezintă culegeri de cântece, după cum urmează în propria sa introducere:

Anton Pann a fost cel care a pus pe muzică versurile poeziei *Un răsunet*, scrisă de Andrei Mureșanu în 1842.

Gheorghe Ucenescu, elev al lui Anton Pann și unul din admiratorii acestuia, relatează cum în casa poetului Andrei Mureșanu din Brașov, unde se întâlneau Nicolae Bălcescu, Ion Brătianu, Gheorghe Magheru, Cezar Bolliac și Vasile Alecsandri, cu toții fiind în căutarea unei melodii pentru poezia „Un răsunet”, cel care a găsit melodia „veche, tăragănată”, dar devenită atât de vibrantă în posteritate, a fost Anton Pann.

Melodia nu era alta decât romanța *Din sânul maicii mele*, alcătuită în 1839 pe versurile lui Grigore Alexandrescu. Vorbind despre poetul Andrei Mureșanu și despre poezia *Un răsunet* (*Deșteaptă-te, române!*), George Călinescu numește această poezie „Marseilleza română”.

În 1955 se împlineau o sută de ani de la moartea lui Anton Pann. Este întocmit un volum cu titlul *Anton Pann - cântece de lume*, apărut în Editura de Stat pentru Literatură și Artă, în 1955, sub egida Uniunii Compozitorilor și îngrijirea Institutului de Folclor.

Folcloristul și muzicologul Gheorghe Ciobanu îi solicită lui Dan Moisescu concursul pentru scrierea cărții. Dan Moisescu a făcut transcrierea din notația psaltică în cea lineară.

Dan Moisescu își amintea mai târziu, în interviul de la Radio: ”Colegul meu de clasă, profesorul universitar și folcloristul Gheorghe Ciobanu, după 1950, mi-a transmis o serie de cântece din *Spitalul amorului*, culegerile lui Anton Pann, pentru a le transcrie din muzica psaltică pe notație modernă, întrucât el scria viața și opera lui Anton Pann, care a și apărut în Editura de Stat pentru Literatură și Artă în 1955. Cu această ocazie, am cunoscut muzica lui Anton Pann, și odată cu asta, mediul muzical

al Bucureștiului veacului trecut. Mi-am ales câteva cântece pe care le-am prezentat radio-ului, în vederea comemorării unui secol de la moartea marelui folclorist și le-am imprimat.

O bună parte din repertoriul înregistrat este constituit din amintirile unor cântece auzite odinioară, pe care le-am reconsiderat, îndreptând unele greșeli, fie melodice, fie literare.”

A realizat acest proiect și în strânsă colaborare cu muzicologul George Georgescu Breazu, al cărui discipol era.

În anul 1954, a exemplificat printr-un recital cântecele prezentate în conferința profesorului ținută la Filarmonica bucureșteană și repetată la Sala Dalles, la Uniunea Compozitorilor și la Casa Academiei Române.¹³

În volumul *Anton Pann, Cîntece de lume, transcrise din psaltică în notația modernă*, cu un studiu introductiv de Gh. Ciobanu, cercetător științific la Institutul de folclor, apărut în Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1955, nu apare nicăieri menționat numele lui Dan Moisescu. Singura referință despre acest travaliu apare în notele autobiografice păstrate de fiica sa. Și în dreptul acestei informații, scris mai târziu, este adăugată propoziția:” Colegul meu Gh.Ciobanu poate își aduce aminte!”

Începând cu anul 1955, Dan Moisescu înregistrează cântece din culegerile lui Anton Pann la Casa Electrecord.

În perioada 1954-1957, Dan Moisescu susține în toată țara numeroase concerte-lecții în recital

pentru a-l redescoperi publicul pe Anton Pann, iar cântecele interpretate de Dan Moisescu au intrat în fonoteca de aur a Radioteleviziunii române. Astfel, s-au imprimat și difuzat în țară și în lume mii de discuri cu muzică de Anton Pann în interpretarea lui Dan Moisescu.

În aprilie 1949, la recomandarea compozitorului Tiberiu Brediceanu și a etnomuzicologului Tiberiu Alexandru, Ion Luca – Bănățeanu a înființat orchestra de muzică populară a Institutului de Folclor din București, formația „Barbu Lăutaru”.

La înființarea orchestrei de muzică populară ”Barbu Lăutaru” Dan Moisescu a devenit solist în această formație muzicală de prestigiu național. În același timp, era solist și la orchestra ploieșteană ”Flacăra Prahovei.”

Tot în anii ’50, un alt dirijor al Orchestrei de Muzică Populară Radio a fost Victor Predescu (1912 – 1984), reputat violonist, provenit dintr-o familie de lăutari vestiți din zona Ploieștiului. Acesta activase în Orchestra Simfonică a Armatei, în Orchestra „Barbu Lăutaru,” dar și în Ansamblul „Ciocârlia”.

Ajuns dirijor la „Ciocârlia”, el preia, în paralel, cu jumătate de normă, începând din anul 1950, conducerea proaspetei Orchestre de Muzică Populară a Radiofuziunii Române, având drept obiectiv înregistrările și concertele în direct.

13. În 2009 re apare în Editura Compania lucrarea Anton Pann, Spitalul amorului sau Cîntătorul dorului, cu o prefață de Nicolae Gheorghîță, antolog Petru Romoșan. În cele 340 de pagini nu apare nicio referire la Dan Moisescu, nici una.

La Orchestra Radio a colaborat cu artiști din întreaga țară, în fruntea cărora se situează înregistrările și discurile cu Maria Tănase, dar are meritul de a fi pregătit și promovat tinere talente în domeniu și de a realiza primele înregistrări pe discuri standard ale celebrei hore „Perinița”.¹⁴

„O altă serie de cântece, mărturisirea Dan Moisescu, sunt luate direct de la informatori: țărani și lăutari, cum ar fi „Tineretele se duc”, „La fântânița din poartă”, „Ca la nuntă”, „Vine trenu din Ardeal”, „Nechează murgu-n obor”, „Sus pe dealul înverzit” (Emilia Comișel), „Aoleu, leliță floare”, „Trece lelea pe colnic”, luate din repertoriul muzical al lui Grigoraș Dinicu.

Repertoriul meu cuprinde o arie măricică, pe unde am colindat cu familia mea. Mai concret, aria cântecelor care mi-au transmis stilul muntenesc fără să-mi dau seama. Am scris multe cântece și le-am imprimat, fie eu, fie alți cântăreți, cum ar fi „Florică de cicoare”, „Fetele din Dobrogea”, „Auziți cum cântă țara”, pe versurile poetei dobrogene Sanda Ghinea, „Am o mândră la Ploiești”, „Vine Badea cu tractorul”, „La fântână, la izvor”, „Toată iarna m-a ros dorul”, „Trece gândul meu în zbor”, toate acestea imprimate de Electrecord, dar și „Dorul, vânt ușor”, achiziționat de

Din discografia lui Dan Moisescu

radio, pentru cor de copii.”

Ansamblul ”Ciocârlia” condus de dirijorul Victor Predescu, în perioada anilor 1950-1960 a realizat mai multe discuri cu marii interpreți ai timpului: Fănică Lupu, Ion Cristoreanu, Maria Lătărețu, Felician Fărcașiu, Ioana Radu, Ion Zoltan ș.a. Cu Dan Moisescu a înregistrat o piesă originală, ”Mierliță, mierliță, pasăre pestriță”.¹⁵

Dan Moisescu a cules melodii populare din Dobrogea și Ardeal pe care le-a armonizat și aranjat pentru orchestra populară însemnând mai multe sute de piese.

Din aceste melodii, jocuri și cântece – i s-au înregistrat la Radio

15. Cosma, Viorel, *Lăutarii de ieri și de azi*, ediția a II-a revizuită și adăugită, 1996, editura Style, București, p.322.

14. rador.ro

15 piese cu orchestra „Brăulețul” din Constanța și 18 piese cu orchestra „Miorița” din Brașov.

Radiodifuziunea i-a achiziționat cântecul pentru copii „Mândră și frumoasă-i țara mea” – imprimat de Corul de Copii Radio.

A creat multe cântece solistice pe care le-a înregistrat la Radio și Electrecord, apreciate de ascultătorii emisiunilor populare. Unele au fost prelucrate și executate de marile ansambluri, ca de pildă „Floricea de cicoare”, prelucrat pentru cor și orchestră simfonică de Dinu Stelian, pentru Ansamblul Armatei.

„Cât am fost solist, spunea Dan Moisescu, motivându-și dorința de a dirija, am putut să-mi dau seama de unele lipsuri ale dirijorilor cu care am lucrat în toară țara. Acestea se datorează, în general, lipsei de școală. Erau multe orchestre, și dirijori puțini. S-a decurs atunci la numiri prin derogare. Nu mai întreba nimeni nimic. Dacă respectivul știe carte, intra fără concurs, fiind suficient dacă era viorist bun. Muzica noastră populară a avut de suferit de pe urma acestei practici. S-a ajuns la o deformare a melodiei printr-o încorsetare a ei în ritmuri de horă, sârbă, geampara, ușor de învățat, ușor de armonizat. În Ardeal au simplificat frumoasele și variatele forme ritmice ale învărtitelor. În special cele din

Făgăraș, Sibiu, Târnave. Au mai fost și alte motive să mă hotărască să dirijez. Aveam pregătirea, aveam și pasiunea, mai aveam nevoie să fiu înțeles și ajutat.”

În 1967, împreună cu Titus Dobrescu și Ștefan Alexandrescu întocmesc o monografie etnografico-folclorică din Șcheii Brașovului, achiziționată de Casa de Creație din Brașov.

Publică la Brașov o colecție de cântece populare - culegere personală – prelucrate pentru cor în volumul editat de casa de Creație sub titlul ”Dragi mi-s cântecele noastre”, Brașov, 1971.

Dan Moisescu face parte din pleiada celor mai buni soliști de muzică popular instrumentală, considerați maestri ai genului: Grigoraș Dinicu, Fărămiță Lambru, Emil Gavriș, Ileana Sărăroiu, Maria Pietraru, Toni Iordache, Felician Fărcașu, Ion Luican, Rodica Bujor, Alexandru Grozuță, Ion Drăgoi, Mariana Draghicescu, Aurelia Fătu Răduțu, Maria Apostol.

Propagarea culturii muzicale a făcut-o prin căi și mijloace diferite. Cântecul era pentru el un mijloc eficient. Cânta oriunde, dar nu orice.

Ansamblul „Brăulețul”. Fotografie din colecția Ion Cristian. În imagine: vioară: Vasile Stoiculeț, Ion Parnica, Dumitru Tiutiu, Dumitru Pârvu, Aurică Nicolae, Ion Gogea, acordeon: Grigore Postolache, Constantin Neguț, Emilian Nedelcu, țambal: Dumitru Vladu, clarinet: Nicolae Timofte, contrabas: Nicolae Nacă, vioară: Marin Iarca, contrabas: Florică Fieraru, dirijor secund și clarinetist: Vasile Tănăsescu, nai: Vasile Manda. Solist, Dan Moisescu.

Dan Moisescu devine solist vocal al orchestrei „Flacăra Prahovei” din Ploiești (1961-1963), apoi dirijor și solist vocal al Ansamblului de cântece și dansuri „Brăulețul” din Constanța (1963-1965).

În Cipru obține premiul 1 ca solist de muzică populară, un alt premiu I, în același an, la un concurs internațional de la Agrigento (Italia).

1964. Brăulețul pregătit de turneu, pe peronul gării constănțene. Foto din arhiva ASL

Activitatea din Dobrogea. „Brâulețul”

Orchestra populară „Brâulețul”, a luat ființă în anul 1955, cu o formație semi-amatoare, pe lângă Sfatul Popular Regional Constanța. Inițial, formația a cuprins un număr redus de instrumentiști și doi soliști vocali. În anul 1960, când orașul Constanța a devenit oraș de subordonare republicană, orchestra a trecut sub tutela Sfatului Popular Regional ca subordonată a Sfatului Popular oraș Constanța, fiind socotită o secție a Casei de cultură orășenești.

În această perioadă, pe lângă orchestra populară „Brâulețul” ia naștere o formație de dansuri cu cadre selectate dintre amatori care întregesc spectacolele prezentate.

În anul 1961, prin desființarea Casei de cultură orășenești, Sfatul popular oraș Constanța hotărăște

transferarea „Brâulețului” la Teatrul de Stat, ca o secție a acestuia. Cu această ocazie, orchestra se îmbogățește cu secția de dansuri populare, având salariați permanenți.

Din mai 1963 Sfatul popular al regiunii Dobrogea a luat sub tutela sa orchestra populară „Brâulețul”.

Ansamblul „Brâulețul” avea menirea nu numai să răspândească frumusețea folclorului dobrogean, în întreaga regiune, ci să prezinte la o înaltă ținută artistică oamenilor muncii veniți la odihnă și turiștilor străini bogăția folclorului românesc; pentru îndeplinirea acestor sarcini s-au luat numeroase măsuri.

A fost pus la dispoziție un local corespunzător, special amenajat, s-a făcut verificarea din punct de vedere profesional a membrilor ansamblului, s-a mărit numărul soliștilor de la 2 la 5, a fost angajat un dirijor valoros.

Pentru secția coregrafică s-au

1980. Brâulețul

încheiat contracte de colaborare cu maeștri de balet emeriți: Gheorghe Baci, Petre Bodeuș, Ion Ilie, care prin montările suitelor de dansuri au îmbogățit repertoriul coregrafic local.

În anul 1963, formația a prezentat un număr de 140 spectacole cuprinzând toate raioanele regiunii și litoralul.

În anul 1964 au fost confecționate trei rânduri de costume pentru secția coregrafică și costume pentru orchestră.

În perioada 14 februarie-30 martie 1964, „Brâulețul” s-a aflat în primul său turneu în țară, care a durat 45 zile. Au fost prezentate în 71 localități un număr de 90 spectacole care s-au bucurat de un deosebit succes. La Brașov, au fost rechemăți în mod special, la Cluj, Baia Mare, Sighet și în centrele muncitorești ca Baia Sprie, Toha, Hunedoara, Petroșani etc. publicul i-a primit cu o deosebită căldură.

În urma acestui turneu, spectacolul a fost vizionat de 43.485 spectatori, planul de încasări pe întreg anul fiind realizat în această perioadă.

La data de 1 iulie 1964 Ansamblul „Brâulețul” a devenit ansamblu de cântece și dansuri al regiunii Dobrogea, cu un plan de 100 spectacole, 32.500 spectatori și 162.500 lei încasări.

Cu aceeași dată este transferat de la Casa de creație populară a

regiunii Dobrogea la „Brâulețul”, noul ansamblu creat, întregul activ și pasivul aferent formației de orchestră și dansuri populare „Brâulețul”. Decizia era semnată de Ion Gheorghe Maurer.

Dan Moisescu este încadrat în schemă pe două poziții: solist vocal, vocea I, cu un salariu de 2100 lei, și dirijor cu 825 lei.

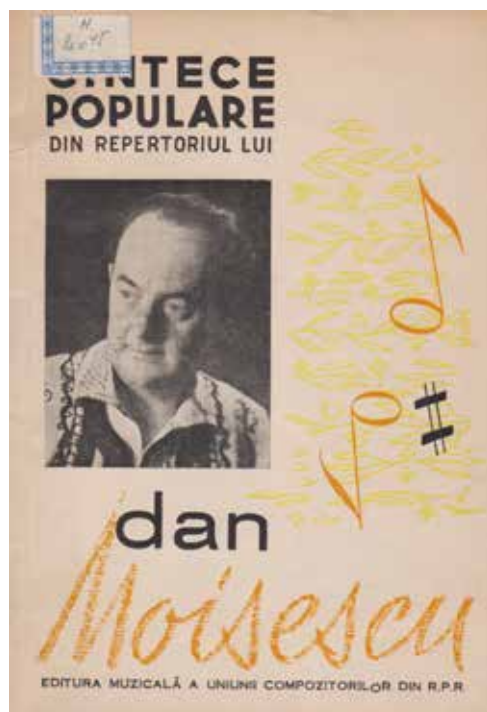
Este numit în Consiliul artistic al ansamblului alături de Mocanu Nicolae, director, Dan Ion Buruc, maestru coregraf, Dinu Bogdan, muzicant, Marcel Pamfil, muzicant, Petre Ghițulescu, muzicant, Sanda Ghinea, secretar literar, Petre Stanciu, inspector, Comitetul de cultură al regiunii, Emil Frusinescu, metodist, Niocoale Rădulescu, director al Școlii populare de artă, Ion Drăgănescu, redactor la „Dobrogea Nouă”.

Despre dirijorul ansamblului, Dan Moisescu, directorul ansamblului "Brăulețul," Nicolae Mocanu, își informa superiorii: „**Dan Moisescu** este cunoscut din activitatea concertistică cu orchestra „Barbu Lăutaru” – Radio, cât și din emisiunile Radioteleviziunii, este absolvent al Conservatorului „Ciprian Porumbescu” din București.

Odată cu angajarea sa la orchestra noastră, a pus bazele aprofundării și studierii științifice a materialelor prezentate de orchestră. Bazându-se pe cursurile de specialitate pe care le conduce cu competență, **Dan Moisescu** a reușit să înlăture din orchestra noastră stilul de muncă lăutăresc. Întărindu-și orchestra cu instrumentiști pregătiți și cu perspective de dezvoltare, a reușit să ridice calitatea artistică a programelor prezentate, prin introducerea în repertoriu a unor noi piese folclorice inedite și autentice, insistând asupra valorificării folclorului dobrogean. Astfel, au fost introduse în repertoriu piese ca: *Paidușca, Dans dobrogean, Sârba de la Oltina, Joc de la Dobromir, Sârba de la Enisala* sau piesele de solistică vocală: *Bădișorul meu, Covoraș din Dobrogea, Fată cu ochi măslinii, Flori, floricele, Dorul de la Murfatlar, Fetele din Dobrogea* etc.

Marinică Iordache și Marica Pitu, soliști vocali, sunt recrutați de noi în mai 1963 în urma inițierii

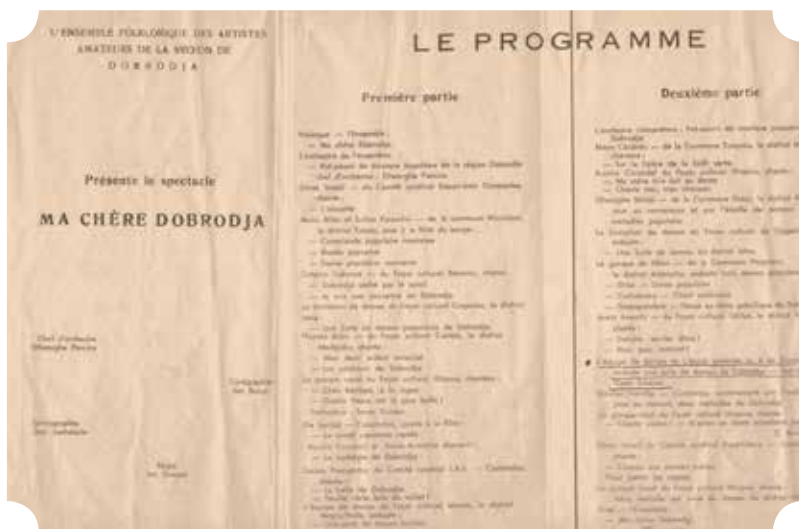

Coperta culegerii *Cântece populare din repertoriul lui Dan Moisescu*

unui concurs. Ambii lucrau în cadrul URCM-ului, Marinică Iordache are 26 ani, iar Marica Pitu, 28 ani, amândoi fiind cunoscuți în urma turneului oficial desfășurat în țară anul acesta și de la cele două spectacole televizate.

Petrică Sangriu, deși mai vechi în ansamblu decât toți, este cunoscut mai mult pe plan regional, prin interpretarea cântecelor satirice foarte apreciate de spectatori.

Începând cu data de 15 mai a.c. prin eliberarea unor posturi de soliști, au fost angajate la noi, Antoaneta Mandan de la orchestra populară din Caransebeș și Adela Musunea din

1966. Program

Timișoara, ambele absolvente a școlii medii de muzică¹⁶

Dan Moisescu se consacră în exclusivitate activității muzicale a Constanței în cadrul ansamblului ”Brăulețul”. Efectuează îndelungi căutări de folclor în satele dobrogene. Cele mai valoroase culegeri le transpune pe discuri la casa Electrecord.

Întrebat cum își apreciază colegii de scenă spunea: ”Mi-au plăcut mulți, fiecare cu realizările lui. Este un adevăr că orice interpret de muzică populară este în același timp și un creator. Totul depinde de felul raportului dintre interpret și creator. Am admirat-o pe drept pe Maria

Tănase, care a interpretat cântece din aproape toate zonele folclorice ale patriei. Ea n-a mers prin redarea obiectivă a variatelor stiluri, ci pe o realizare subiectivă a unei interpretări stilistice proprii de o înaltă și inegalabilă redare.

Maria Tănase și-a însușit acest dar, activând într-un mediu artistic de care prea puțini cântăreți s-au bucurat. Îl amintesc și pe Ion Luican, un desăvârșit interpret de muzică ușoară și populară, cu aceeași ținută artistică și frumusețe a glasului, caracteristică marilor și rarilor cântăreți.

Din generația mai tânără de interpreți de muzică populară îi amintesc pe cei care au fost ani de zile sub bagheta mea: Marinică Iordache și Natalia Gliga, voci frumoase, interpretări artistice”.

16. SJCAN, fond Sfatul Popular Regional Dobrogea, dosar 1964, Ansamblul Folcloric „Brăulețul”.

În 1963 Editura muzicală a Uniunii Compozitorilor din R.P.R. publică volumul intitulat *Cântece populare din repertoriul lui Dan Moisescu*.

În prefață se specifică că era la acea dată solist permanent al orchestrei populare "Flacăra" din Ploiești. "Interpret creator, Dan Moisescu prelucrează cântecele (chiar textele) îmbogățindu-le fie ritmic, fie melodic. De asemenea el îmbogățește repertoriul tradițional prin creații proprii (muzică și text) în care folosește cu precădere mijloacele de expresie specifice genului liric al foclorului nostru."

Volumul cuprinde cântece populare prelucrate din diferite culegeri vechi: Anton Pann, Voevidca, Brăiloiu, și noi sau din culegeri proprii cât și creații personale.

Se face precizarea că multe din cântecele ce se află incluse în repertoriul lui Dan Moisescu circulă și în alte variante. Forma, însă, în care apar în această carte este cea notată de cântăreț, așa cum o practică el, formă în care au fost și difuzate pe calea discului și a radioului.

În 1964 în schema Școlii populare de artă figurau Sady Herșcovici, director, președinte, Eufrosina Constantin, Simona Gheorghiu, **Dorin Vilea Moisescu**, Nicolae Rădulescu, Cristache Fieraru.

La 25 decembrie 1964 director era deja Sady Herșcovici, președinte al comisiei de inventariere, alături de Eufrosina Constantin, Simona Gheorghiu, **Dan Moisescu**, Nicolae Rădulescu, Cristache Feraru.¹⁷

Cel care semna cu numele **Dorin Vilea Moisescu**,¹⁸ profesor la catedra de clarinet, este înlocuit de la 1 februarie 1965 cu Sabin Tolea, prin cumul de funcție cu Teatrul de stat, absolvent al Conservatorului G.Dima din Cluj.¹⁹

Martie 1965. Premieră cu spectacolul *În turneu cu Brâulețul*, ansamblul de cântece și dansuri al Sfatului popular regional Doborjea, regizor Marius Șitoianu.

Taraful se afla sub bagheta lui Dan Moisescu, soliști Marica Pitu, Antoaneta Mandan, Marinică Iordache, Petrică Sangriu, soliști instrumentiști Emilia Cercel, Costel Preda, Gheorghe Enică, Ioniță Ilie, Grigore Postolache.

O mențiune specială pentru Dan Moisescu pentru interpretarea pieselor „Du-mă dorule mai tare” și „Romanța tinereții mele”. Formația coregrafică-maistru Marin Badea

17. Direcția județeană a Arhivelor statului, fond Comitetul culturii și educației socialiste Constanța, dosar 11/1963, p.184.

18. Singura consemnare legată de prezența acestui nume în schema Școlii populare de artă

19. Direcția județeană Constanța a Arhivelor naționale, dosar 49, 1965, filele 27,40,41,65,215,217,218,219.

scria cronicarul Dobrogei Noi.²⁰

Erau încadrați suplinitori de la 1 septembrie 1972 până la 31 august 1973 Cristache Feraru, cu o normă la catedra de acordeon, Nicoleta Gheracopol, la catedra de balet, Aurel Tigvă, o normă la instrumente, corepetiție, Sofronie Neațu, o normă la catedra de balet și dans popular, instructori, Mircea Emandi, la corepetiție canto, Emanoil Frusinescu, inițiere muzicală corală,

Lucia Manolescu, la catedra de balet, Angela Petru, corepetiție dans popular. Plata cu ora având funcția de bază la Școala populară de artă sau în alte instituții: Constantin Jurăscu, Gheorghe Teodorescu, Dumitru Dinu, Marcela Sassu, Ileana Ploscaru, Sady Herșcovici, Gheorghe

Bărbulescu, Dumitru Diaconescu, Ion Buruc, Iuliu Filip, Petre Nichita, Lucia Trotonghi, **Dan Moisescu**, Laurențiu Roseanu, Gheorghe Petcu, Ileana Vlăduț, Margareta Migu.²¹

Activitatea de animator cultural

În 1966 apare sub titlul *Zboară, zboară pescăruș*, cântece din folclorul dobrogean, o suită de producții culese și notate de Emanoil Frusinescu și sub egida Casei regionale a creației populare Dobrogea. Copertă și ilustrații: Gheorghe Firiță.

„Această broșură se adresează în primul rând soliștilor de muzică populară, interpreților din brigăzile artistice de agitație. La realizarea culegerii a contribuit Ștefania Stroe, solistă a ansamblului folcloric *Perinița* din București de la care autorul a cules și notat 30 de cântece, interpreta Elena Barbu Roisen din comuna Ovidiu, prezentă cu 21 de cântece, precum și cântăreții de muzică populară Natalia Șerbănescu și **Dan Moisescu**. Alături de ei au contribuit și cântăreții amatori dobrogeni Tudor Nicolae, Stan Vlădilă, Gheorghe Z. Ștefan, Grosu Gheorghe etc. Autorul a fost ajutat și de poetul local Ștefan Raicu.

Anul următor apărea culegerea de creații literar-muzicale pentru

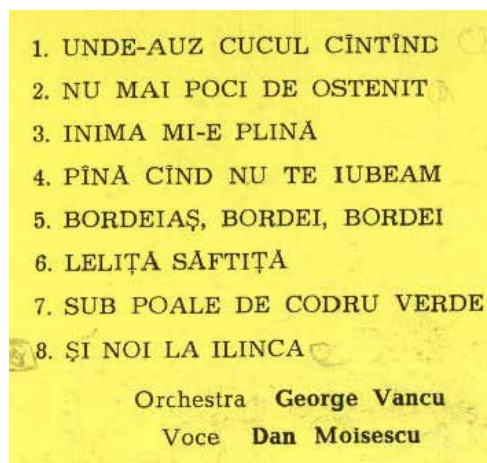
20. Dobrogea Nouă, XVIII, nr.5515, 6 martie 1965, p.2.

21. Direcția județeană Constanța a Arhivelor naționale, fond Comitetul de cultură și artă Constanța, dosar 106/1970, fila 19-20.

formațiile artistice de amatori „Din viață...pentru viață...”

Culegerea era redactată și îngrijită de Em. Frusinescu, M. Adam și H. Sady și apărea sub egida Consiliului regional Dobrogea al Uniunii generale a sindicatelor din România. Culegerea venea în sprijinul brigăzilor artistice de agitație a grupurilor vocale, soliștilor vocali și recitatorilor. Coperta era semnată Dan Sachelarie.

semnată prof. Ioan D.Chirescu, artist al poporului. Care preciza în Cuvânt înainte: ”Și-au adus prestigioasa contribuție compozitori ca: Gheorghe Dumitrescu, Nicolae Oancea, Sergiu Sarchizov, George Vancu ș.a, care / au fost/ alături de mine, de Dragoș Alexandrescu, Grigore Nica, Boris Cobasnian, **Dan Moisescu**, Dumitru Galavu ș.a., fii ai acestor meleaguri. Au contribuit și poeții Vlaicu Birna, Dumitru Vasilescu Liman, Ștefan

Apare în 1972, sub egida Comitetului de cultură și educație socialistă a județului Constanța și a Centrului de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă culegerea de cântece pentru formațiile corale mixte intitulată „Mult mi-e dragă Dobrogea”, alcătuită și îngrijită de Emanoil Frusinescu. Coperta: Petre Nechita. Prefața era

Raicu ș.a.

Ioan Chirescu era autorul unor melodii: Mult mi-e dragă Dobrogea, pe versuri de Vaicu Bârna, Foaie verde bobule, pe versuri populare, **Dan Moisescu**, Sârba de la Nisipari, Dumitru Galavu, Dunăre cu apă multă, Dragoș Alexandrescu, Cum răsare soarele, Boris Cobasnian, Aripile noastre, pe versuri de Ștefan

Raicu etc.

Cenaclul muzical de sub egida Centrului de îndrumare a creației populare și mișcării artistice de mase a prezentat la 27 iunie 1972 pe scena Teatrului Fantasio un concert având la rampă compozitori dobrogeni. Cu acest prilej, președintele activ al cenaclului, conf. univ. dr. Dragoș Alexandrescu de la Conservatorul Ciprian Porumbescu, a fost declarat președintele de onoare al cenaclului. A fost prezent la spectacol artistul poporului Ioan D. Chirescu.

Și-au dat concursul: Corul de cameră al Teatrului liric, sub bagheta dirijorului Boris Cobasnian, orchestra Teatrului liric condusă de Constantin Daminescu, grupul vocal al cooperativei Îmbrăcămintे,

dirijor Emanoil Frusinescu, și cel cooperativei Înainte, au interpretat

piese ale compozitorilor locali: Aurel Manolache, Aurel Bucur, Radu Ionescu, Grigore Nica, N. G. Ionescu, Boris Cobasnian, prelucrări folclorice de Dumitru Galavu, **Dan Moisescu**, N. Popescu – Galicea, Sever Costea, Emanoil Frusinescu. Una dintre interprete a fost mezzosoprana Leia Burlacu.

Invitat de onoare compozitorul și muzicologul George Sbârcea.²²

Sub egida Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Constanța, Centrul județean de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă, apare în 1973 culegerea de cântece din folclorul dobrogean culese și notate de Emanoil Frusinescu sub titlul „*Cântecel din Dobrogea*”. Era a treia din ciclul de cântece din folclorul dobrogean pentru soliști vocali, după „*Mult mi-e dragă Dobrogea*” și „*Zboară, zboară pescăruș*”, dedicate cântăreților căminelor culturale, cluburilor, caselor de cultură cât și ansamblurilor profesioniste.

Pontica era o amplă manifestare culturală care aduna pe aceeași scenă formații profesioniste și de amatori. O relatare de amănunt face la ediția din 1973 un reputat critic muzical, Doru Popovici. Un concert de lieduri românești avându-l cap de afiș pe

22. Diaconescu, Dem, *Compozitorii dobrogeni – la rampă, Dobrogea Nouă, XXV, nr.7419, 27 iunie 1972, p.2*

Vasile Tomescu, alături de care au cântat bucureștenii Florin Georgescu și Lucreția Popescu. Apoi a venit rândul constănțenilor: basul Iosif Buibaș, Romfilia Radu, Victor Axinte, impresionând prin romantismul fremătător, Gabriela Popescu, care a creat un discurs sonor de o emoționantă interiorizare, o autentică cântăreață de lied; Maria Dorobanțu, o soprană lirică cu un timbru plăcut, o dicție clară și o vie plasticitate a imaginilor tălmăcite.

Corul de femei din Cobadin, sub conducerea dirijorilor Emanoil Frusinescu și Gheorghe Florescu, primul autor al piesei *Să trăiești, țara mea*. Programul a fost interpretat de corul din Cobadin cu o dicțiune clară, legată de acurateță și o accentuată precizie ritmică.

Grupul vocal al Casei de cultură Hârșova dirijor Sever Costea, a interpretat printre alte piese unele create de prof. Dem Diaconescu și **Dan Moisescu**.

După recitalul orchestrei simfonice s-au produs Deacu Mihalache, de la Negureni, la fluier și caval, Gheorghe Turoi la cimpoi, caval, fluier, ocarină, Nicoară Florea, Zaina Gheorghe, Gheorghe Budină, cimpoier de renume, din Negureni, distins cu premii în țară și în Italia, la Agrigento.

Gheorghe Parnica²³ cu Brăulețul, de o vitalitate vulcanică.

Aceste note de spectator subliniau contribuția profesorilor Școlii populare de artă la întreținerea și cultivarea activităților artistice, înglobate în valoarea fiecăruia din ei.²⁴

În data de 1 octombrie 1965 cu Decizia 44/4 octombrie 1965 Direcția Ansamblului de cântece și dansuri Brăulețul aprobase transferul lui **Dan Moisescu** la Filarmonica de stat „Gheorghe Dima” Brașov. Era înlocuit în Consiliul artistic cu Emil Gavriș.

23. Gheorghe Parnica a fost un nume reprezentativ pentru scena folclorică dobrogeană. S-a născut la 1 septembrie 1930 în localitatea Șutești, județul Brăila. A urmat Academia de Muzică „Lira” de la Brăila și mai târziu Conservatorul de Muzică de la Câmpina, însă primele note le-a învățat de la profesori ambulanți, după cum el însuși mărturisea. Activitatea în lumea muzicală a început-o în ansamblul „Brăulețul” ca instrumentist, devenind mai târziu, concert maestru și dirijor profesionist. A cules folclor din toată zona Dobrogei, dar a cântat cu mare bucurie și muzică clasică sau cafe-concert. De-a lungul carierei sale, a câștigat prețuirea și respectul publicului internațional pentru dăruirea sa primind numeroase distincții și premii printre care: „Discul de Aur” - acordat de Academia Charles le Croix în 1989 în Franța, Marele premiu „Talerul de Aur” – Austria 1972 și Marele premiu „Bolovanul de aur” – Finlanda, 1968. Rapsod inegalabil, interpret al cântecului de petrecere lăutăresc. A format tineri instrumentiști, soliști vocali, a întreprins turnee în țară și în străinătate. A fost director muzical al ansamblului „Plaiuri Dobrogene”.

24. Popovici, Doru, Euriterpe în ambianța „Ponticii”, în Tomis, VIII, nr.21, 10 noiembrie 1973, p.14-15.

„Însemnări din activitatea mea în drumurile pe care le-am făcut pentru frumusețea și dragostea muzicii românești.”

Cuvintele îi aparțin lui Dan Moisescu care și-a redactat o autobiografie ca să se știe clar despre activitatea lui multiplă din domeniul culturii populare.²⁵

Conform Decretului nr. 797/1968 privind conferirea ordinului și medaliei Meritul Cultural unor membri ai colectivelor artistice din instituțiile muzicale de concerte și spectacole, pentru merite deosebite în activitatea muzicală, alături de alți mulți oameni de cultură din țară este înscris și numele Dan L. Moisescu, dirijor, solist la Orchestra de muzică populară „Miorița” a Filarmonicii din Brașov. Cu Ordinul Meritul Cultural clasa a V-a.

Dan Moisescu a condus o mică orchestră la restaurantul Berbec, din Eforie Nord. Spunea: „Se poate face muzică bună, și prin ea educație muzicală valoroasă. Și în restaurante, cu condiția să te respecti pe tine și pe cei care te ascultă, să respecti spiritul adevărat al folclorului nostru, din orice zonă etnografică a țării. Muzica, accentuez, cea autentică, poate fi o

bună școală a educației estetice și patriotice”.

A fost președintele Asociației folcloriștilor constănțeni și a avut catedră la Școala populară de artă din Constanța, unde revenise după pensionare.

Ca profesor la Școala populară de artă din Constanța (1970-1974), se ocupă cu succes și de organizarea de orchestre și ansambluri școlare și cântă cu o orchestra proprie, într-un restaurant rezervat străinilor din Eforie.

În 1974, în schema Școlii populare de artă funcționau: Sady Herșcovici, director, profesorii Mihai Vătămanu, Leila Bularcă, Ioan Gergely, Lia Megas, Maria Oneț, Emanoil Frusinescu, Cristache Feraru, Nicoleta Gheracopol, Aurică Tigvă, Sofronia Neațu, Lucia Trotonghi, Octavia Fulga, Lucia Manolescu, Petre Nichita, Mircea Emandi, Gheorghe Teodorescu, Ileana Vlăduț, Dumitru Diaconescu, Ion Buruc, Laurențiu Rășcanu, Constantin Buldui, Constantin Berdei, Ion Dumitru, Gheorghe Bărbulescu, Iuliu Filip, Margareta Miga, Constantin Jurăscu, Dumitru Dinu, Marcela Sassu, Ileana Ploscaru, Aurelian Leca, **Dan Moisescu**, Gheorghe Petcu, Jenica Panait, Nicolae Dincă, Gheorghe Ilinca, Ion Cocoș, Nicolae Rădulescu, Ludmila

25. Primită de la Ion Cristian, prin bunăvoința căruia le-am inserat în paginile monografiei Școlii populare de arte din Constanța.

Spisiacov, Eugenia Condurățeanu.²⁶

Salariații CJICPMAM în martie 1974 erau: Teodor Niculescu, director, Nicolae Udrioiu, regizor artistic, Ion Cristian, maestru de dans, metodiștii Angela Drăguț, Adrian Ursulescu, Maria Popovici.

Este momentul când în urma aplicării Decretului 703/1973 a fost aprobată structura organizatorică a Comitetului județean de cultură și educație socialistă și a unităților subordonate astfel: Comitetul de cultură și educație socialistă se organizează ca unitate bugetară cu personalitate juridică, subordonată Consiliului Culturii și Educației Socialiste și Consiliului popular al județului Constanța, Teatrele de dramă și comedie, Liric și de revistă „Fantasio” se organizează ca unități extrabugetare, cu personalitate juridică, subordonate Comitetului județean de cultură și educație socialistă, Muzeul de arheologie, Muzeul de artă și Complexul muzeal de științele naturii, se organizează ca unități bugetare cu personalitate juridică, care au fiecare câte un patrimoniu constituit, cu profil mixt sau de minim opt colecții și desfășoară activități expoziționale și cultural-educative, subordonate Comitetului județean de cultură și educație socialistă, Biblioteca municipală, conf.art.8, al.c. din

decret se organizează ca Bibliotecă județeană, cu personalitate juridică, subordonată Comitetului județean de cultură și educație socialistă, Comitetul județean de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă se organizează ca unitate bugetară, fără personalitate juridică, subordonat Comitetului județean de cultură și educație socialistă și pe linie administrativ contabilă se integrează la Școala populară de artă.

Școala populară de artă Constanța se organiza ca unitate bugetară cu personalitate juridică normată conform Decretului 278/1973 prin asimilare cu licee de specialitate(artă).

Dan Moiescu a mai semnat două lucrări: ”Din cele mai îndrăgite cântece populare pentru soliștii vocali amatori din județul Constanța” și un Caiet de cântece și dansuri” le-a prelucrat pentru formațiile instrumentale pentru copii.

În 1980 i-a fost decernat Premiul I la festivalul ostășesc ”Te apăr și te cânt, patria mea”, pentru compoziția ”Marș în zori” pe versuri de Ion Târlea.

A făcut parte din numeroase jurii la concursuri de interpretare a muzicii populare care au avut loc la Constanța, Tulcea și în alte orașe ale Dobrogei.

26. Arhiva SPAM, dosar 1,1974, filele 1,2.

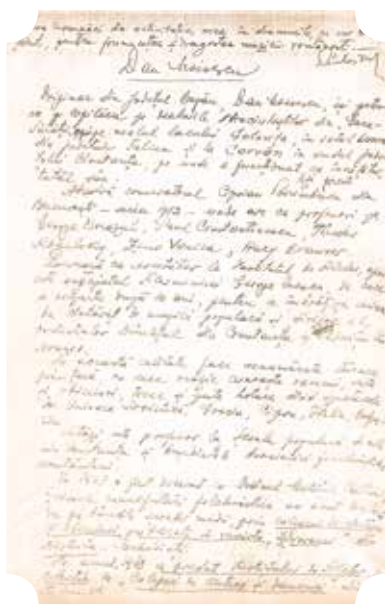
Până în pragul sfârșitului vieții a sistematizat colecția de culegeri folclorice, dar și suită de lucrări muzicale școlare dedicate municipiului Constanța (23 piese pentru orchestră și voce).

O parte din datele biografice au fost oferite de fiica lui **Dan Moisescu** la solicitarea unui redactor de la Radio pentru un medalion muzical. Ele au fost scrise chiar de Dan Moisescu ca „însemnări din activitatea mea în drumurile pe care le-am făcut pentru frumusețea și dragostea muzicii românești.” Și păstrate de Ion Cristian, prin bunăvoința căruia le-am inserat în paginile monografiei Școlii populare de arte din Constanța.²⁷ Din păcate, Lucia Moisescu Borsos nu a mai putut fi contactată pentru acest studiu. A plecat la stele să-și întâlnească tatăl.

Nu am putut elucida data locul nașterii, în Wikipedia și dicționarele de gen fiind trecută localitatea Odobești.

Dan Moisescu a încetat din viață la 11 ianuarie 1976 și a fost înmormântat la Cimitirul Șerban Vodă (Bellu).

Face parte din rândul celor care au îmbinat munca preotească cu cea de folclorist. În rând cu Radu

Facsimil din autobiografia artistului

Antohie, Teodor Bălășel, Timotei Cipariu, Bizanțiu Densușeanu, Gh. Dumitrescu-Bistrița, Florea Simion Marian, Ion Mincu Moldovanu, Iraclie Porumbescu, Alexie Buzera etc., s-au aflat Dan Moisescu, Ion Luican, Ionel Bălășoiu, Marin Brânar, Alexandru Pugna, Doru Chiaja, Gabriel Prunoiu. Această dublă specializare (psaltică și folclorică) a determinat influențe reciproce între muzica de strună și cea populară, practicantii ambelor genuri fiind, de cele mai multe ori, aceleași persoane, mai ales în mediul rural. Aceasta a conferit ambelor genuri autenticitate, originalitate, varietate și frumusețe.

27. Aurelia Lăpușan, Ștefan Lăpușan, Valori ale culturii de masă în Dobrogea, Școala populară de artă, Constanța, Editura Dobrogea, 2009, p.271-273.

Dan Moisescu și-a creat un stil interpretativ propriu, s-a dedicat unui anumit tip de cântece de lume, cu valențe de muzică bizantină. Este inconfundabilul interpret al celui mai circulat cântec "Bordeiaș, bordei, bordei," al unor melodii populare dobrogene. Multe din cântecele lui Anton Pann au fost interpretate de Dan Moisescu și înregistrate de Electrecord, în compania orchestrei dirijate de George Vancu. Numele său stă alăturat de ale lui Ion Luican, Maria Lătărețu, Ioana Radu, Rodica Bujor în fonoteca de aur a poporului nostru.

Cu modestie îi spunea reporterului de la Radio: "Am luat premiul întâi la concursul de cântece ostășești cu " Marș în zori", tot într-un concurs, mi-a reușit cântecul de leagăn imprimat de corul de femei Radio. De asemenea, corul de copii Radio mi-a imprimat cântecul „Mândră și frumoasă-i țara mea.

Ce cântece îmi plac? Multe,

aproape toate. Dar un cântec pe care nu l-am auzit demult ar fi „O, mama, dulce mamă”, pe versurile lui Eminescu. Un alt cântec care mi-e foarte drag este „Busuioc de la Plenița”, „Fir-ai dorule nebun” și multe, multe altele. Aș putea spune toate. Le-am cântat pentru că mi-au fost dragi”.

Recunoștință post-mortem. Festivalul de la Topalu

Începând cu anul 1996, în localitatea Topalu, leagăn de cultură sătească dobrogeană, s-a inaugurat festivalul care-i poartă numele și care va aduna anual pe scena căminului cultural nume sonore ale muzicii populare românești alături de tineri interpreți.

Artistul primește titlul onorific de "cetățean de onoare post-mortem" în 26 iulie 2001, atribuit de Consiliul Local Topalu prin Hotărârea nr. 19.

